

Asia: VN/8329/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumislain korvaukset (61-62 §)

Väestöliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto; Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Hallituksen esityksen tavoitteena on toteuttaa hallitusohjelmaan sisältyviä säästötavoitteita koskien laskennallisen korvauksen enimmäiskestoa ja kotoutumislain mukaisen aikuistumisen tuen yläikärajan alentamista. Tavoitteissa todetaan myös, että korvausjärjestelmän muutoksilla vähennettäisiin hallitusohjelman mukaisesti kuntien kotoutumisen edistämiseen liittyvien tehtävien volyymia.

Väestöliitto pitää ristiriitaisena hallituksen esitystä kotoutumisajan korvausten lyhentämistä, kun hallitusohjelmassa samanaikaisesti tavoitellaan maahan muuttaneiden hyvää ja onnistunutta kotoutumista. Kotoutumispalveluiden sujuvuutta ja tavoitettavuutta voidaan kehittää vain riittävällä resurssoinnilla kuntatasolla. Kuntien vastaanottokyky ja -halukkuus aiheuttaa jo vallitsevassa tilanteessa pitkittynyttä vastaanottopalvelujen tarvetta ja viivästymiä siirtymässä vastaanottopalveluista kuntaan.

Kuntien ja hyvinvointialueiden mahdollisuudet järjestää riittäviä, laadukkaita ja tuloksellisia kotoutumispalveluja on taattava. Korvausajan lyhentäminen näkyisi palvelujen heikentymisenä erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien pakolaisten kotoutumisen haasteiden kasvuna. Tuen tarpeeseen vastaaminen siirtyisi yhä enenevässä määrin aikuis- ja lapsiperheiden sosiaalityön, järjestöjen sekä vapaaehtoistoiminnan vastuulle, mikä ei järjestömme näkemyksen mukaan ole toivottavaa. Samaan aikaan hallitus on leikkaamassa järjestöjen varoista huomattavasti eli neljänneksen, mikä tulee heikentämään myös järjestöjen maahanmuuttajien kotoutumistyön mahdollisuuksia.

Vaikutusten tarkempi arviointi puuttuu erityisesti haastavassa asemassa olevien pakolaisten, lapsiperheiden ja mm. vammaisten henkilöiden osalta. Esitys ei siten anna mahdollisuutta hahmottaa kattavasti todellisia vaikutuksia ja arvioida muihin palveluihin siirtyvää kustannustaakkaa.

Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauksekustannuksesta (32 a §)

Väestöliitto järjestönä lausuu asiasta asiakasnäkökulmasta. Maahan vastikään muuttaneiden tietämättömyys, kirjallisten viestien vastaanottamisen haasteet, poissaolon syiden selvittäminen jne. edellyttävät viranomaisilta hyvän hallintotavan mukaista, asiakkaan tilanteen huomioivaa tiedottamista mahdollisista seuraamustoimenpiteistä. Ns. kohtuuttomuuden tai kohtuullisuuden, hyväksyttävyyden ja hyväksymättömyyden arviointi on tapauskohtaista ja osin käsittelijästä riippuvaista.

Ohjeistuksen laadinta ja mahdollisten maksujen perintä edellyttää valtakunnallista ohjausta ja erillistä resurssia. Muutos todennäköisesti vain kasvattaisi työmäärää ja kuormittaisi kunnan ja hyvinvointialueiden toimijoita. Harkittavana mahdollisuutena pidämme toistuvaa, piittaamattomuudesta johtuvaa korvausta.

Alaikäisenä yksin tulleiden tuki (34, 69 §)

Alaikäisenä yksintulleet ovat erityisen haavoittuva ja samalla myös vaikutuksille altis ryhmä. Sen tarpeet eivät ole suoraan verrannollisia lastensuojelun asiakkuudessa olleiden nuorten jälkihuoltotuen tarpeeseen.

Väestöliitto ei pidä tarpeellisena nykyisen 25 vuoden ikärajan laskemista 23 vuoteen eli samalle tasolle suunnitellulle lastensuojelun jälkihuollon ikärajan kanssa. Ikärajan alennus ei myöskään olisi säästötoimenpiteenä merkittävä. Esimerkiksi vuonna 2022 Suomesta on saanut oleskeluluvan 112 alaikäistä yksintullutta. Määrät eivät ole aiempinakaan vuosina olleet missään määrin valtiontaloudellisesti merkittäviä. Sen sijaan jälkihuollon ulottaminen riittävän pitkäaikaisena tukena toteuttaa suoraan nuorisolain 2§ tavoitteita mm. nuorten osallisuudesta, kasvun tukemisesta ja kasvu- ja elinolojen parantamisesta.

Pakolaisten vastaanotto (44 §)

Väestöliitto esittää huolensa siitä, onko esityksen valmistelussa perehdytty riittävällä tavalla kiintiöpakolaisten elämäntilanteeseen ja tarpeisiin sekä tarvittavien palvelujen merkittävyyteen kotoutumista, turvallisuudentunnetta ja sitä toivottua omatoimisuutta tukevinä toimina.

Muut huomiot

Väestöliitto haluaa korostaa, että erityisesti maahanmuuttajaperheiden, lasten ja nuorten kotoutumiseen panostaminen on merkittävä yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä edistävä teko. Kotouttamispalveluihin tulee resursoida tasa-arvoa ja seksuaalioikeuksia edistävää toimintaa palvelun järjestäjää velvoittavana. Väestöliitto ehdottaa, että kotokoulutusten yhteiskuntaorientaatioon sisällytetään perustiedot sukupuolten tasa-arvosta sekä seksuaalioikeuksista.

Wetzer-Karlsson Marina
Väestöliitto